

SUMMARY

Vydyboretz Oleksandr. Practical state of readiness of future heads of educational institutions for the use of innovative management technologies.

Issues of research into the practical state of readiness of future heads of educational institutions for the use of innovative management technologies are considered. The relevance and importance of the problem of the readiness of future heads of educational institutions to apply innovative management technologies is due to the need to resolve the contradiction between the modern requirements for the professional activity of the future head of an educational institution as a complete personality, a subject of management capable of self-development, construction and application of innovative management technologies, and the real state of his practical readiness to implement such activities. It is the heads of educational institutions who should become the driving force behind the creation and provision of qualitatively new national education. To achieve the goal of our research, we used the methods of questionnaires, interviews, and self-assessment of the levels of readiness of future managers to apply innovative management technologies, which made it possible to find out the practical state of readiness of future managers, to identify professionally significant qualities necessary for managers to carry out such activities. Based on the study of the practical state of readiness of future managers, it was established that managers have an insufficient level of knowledge and do not know how to apply innovative management technologies, which can negatively affect the performance of management functions, inhibit the achievement of the established goal of the educational institution and ensure the quality of education of students.

Key words: formation, practical condition, readiness, future manager, innovative management technologies, educational institution.

УДК 371.131

Тун Січень

Український державний університет імені Михайла Драгоманова

ORCID ID 0009-0000-3626-8947

DOI 10.24139/2312-5993/2024.03/012-019

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

У статті, присвяченій проблемі формування міжкультурної компетентності майбутніх філологів, висвітлюється роль вивчення іноземних мов у означеному процесі. Охарактеризовано традиційні та інноваційні методи викладання іноземної мови: (граматико-перекладний метод (Г. Оллендорф, І. Мейдингер.) метод Г. Пальмера, аудіолінгвальний метод (Ч. Фрізо та Р. Ладло), аудіовізуальний метод (П. Губерина, П. Риван, Р. Мишеа, Ж. Гугенейм, А. Соважо), розглянуто їхні переваги та недоліки. Проаналізовано праці вітчизняних та зарубіжних науковців, які займалися дослідженням вказаних методів. Підсумовано, що для ефективного засвоєння іноземної мови студентами доцільно не обмежуватися одним методом, а використовувати комбінацію кількох, оскільки це дозволяє адаптуватися до різних рівнів фахової підготовки.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, іноземна мова, традиційні та інноваційні методи, система неперервної освіти, майбутні філологи.

Постановка проблеми. Формування іншомовної міжкультурної компетентності, як один із напрямів духовного розвитку, представляє собою процес входження особистості в новий культурний простір, орієнтує її на вільний творчий розвиток в соціокультурному середовищі. Пізнання унікальності, неповторності кожної культури відбувається через самопізнання, самоактуалізацію особистості в результаті її саморозвитку та самоорганізації, а прагнення долучитися до скарбів світової культури дозволяє розглядати культуру як систему суб'єктивних смислів та ціннісних орієнтацій.

Як категорія самосвідомості кожного етносу, культура акумулює смаки, схильності, інтереси народу, його світогляд, морально-етичні, історичні, філософські, художньо-естетичні погляди, а також передові ідеї й особливості в масштабі всього людства. Формування іншомовної міжкультурної компетентності майбутніх філологів в системі неперервної освіти є інноваційним за своєю природою процесом, який трансформує існуючі традиції й породжує нові культурні сенси, збагачуючи тим самим як суб'єктів освітнього процесу, так і сам освітній процес. Розробка та впровадження інноваційних методів у процесі формування міжкультурної компетентності забезпечує самоактуалізацію особистості в багатонаціональному полікультурному середовищі.

Сучасні китайські дослідники в галузі педагогічних наук (їй Юй Хуа, Сяо Су, Сяомань Чжу, Лу Лу, Чжан Вей, Ао Денгаова), розглядаючи тенденції удосконалення педагогічної освіти, наголошують на необхідності розробки педагогічних теорій і концепцій, що інтегрували б кращі національні традиції та сучасні методи китайського освіти з досвідом зарубіжних країн у галузі освіти. Важливість даної проблеми визначається необхідністю актуалізації інноваційних методів вивчення іноземної мови в сучасному освітньому середовищі, що сприяє саморозвитку і самоорганізації особистості в контексті мультикультурного соціуму; потребою майбутнього філолога підготуватися до життєдіяльності і взаємодії з культурами різних народів на основі інтеркультурного діалогу.

Аналіз актуальних досліджень. Одним із найважливіших аспектів культурологічного підходу до освіти є обґрунтування і розробка концепцій синтетичного взаємовідношення різних аспектів людського існування - біологічного, психологічного, соціального, культурного тощо. У цих концепціях надається виняткове значення культурному шару, як єдиному зі всіх, що притаманний лише людині і який відрізняє її від

тварини. Людина у цій концепції предстає не як суб'єкт з набором окремих якостей і параметрів, а як інтегральна, синтетична система. Необхідність формування інтегральної людини в історії педагогіки розглядається в рамках проблеми «комплексного виховання», формування «гармонійної людини», цілісної особистості. Проте, розуміння людської природи часто обмежувалося або біологічною «природовідповідною» її суттю (Я. А. Коменський, Ж. Ж. Руссо, Г. Песталоцці), або ставилося в пряму залежність від соціально-економічних аспектів її існування (Р. Оуен), або розглядалося як розвиток всебічних здібностей людини у процесі різноманітних видів діяльності, що також характеризувало освіту лише як соціально детермінований процес.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей традиційних та інноваційних методів процесу формування міжкультурної компетентності майбутніх філологів у системі неперервної освіти.

Виклад основного матеріалу. Міжкультурна компетентність сприяє формуванню толерантного ставлення, поваги та емпатії до інших народів і сприяє побудові конструктивної взаємодії між різними культурами та субкультурами. Т. Бутенко вважає, що «серед основних причин, які обумовлюють вірогідну ступінь порушень взаєморозуміння в міжкультурній комунікації та є найбільш значущими, – слід вважати: очікування подібності, мовний бар'єр, нерозуміння невербальної поведінки, стереотипи і забобони, оцінювальний підхід, високу вимогливість у міжкультурному контексті» (Бутенко, 2011, с. 25). У зв'язку з важливістю вивчення іноземної мови актуальним постає питання у виборі методів навчання, які могли б полегшити засвоєння та сприймання іншомовного матеріалу.

Одним із традиційних методів навчання іноземним мовам є **граматико-перекладний**. Його основи були закладені просвітителями ще у XVIII столітті. Представниками цього методу були англійський лінгвіст Г. Оллендорф та німецький вчений І. Мейдингер. Метою граматико-перекладного методу навчання є розвиток навичок читання та перекладу, зокрема художніх текстів, на рідну мову. В основі цієї методики лежить загальноосвітня мета вивчення іноземної мови, яка полягає в розвитку логічного мислення студентів через граматичні вправи. Представники цього методу вважали пам'ять одним із ключових аспектів навчання, тому вивчення базувалося на запам'ятовуванні та порівнянні між явищами у двох мовах. Ідея

спільності мов та повного збігу понять дало підставу розглядати дослівний переклад як основний принцип навчання іноземних мов.

Важливим недоліком цього граматико-перекладного методу можна вважати те, що він сприяє утворенню мовного бар'єру: студенти втрачають навички мовлення, замість цього просто застосовуючи правила. Незважаючи на це, граматико-перекладний метод має свої переваги: він дозволяє засвоювати граматику на високому рівні та підходить для людей з розвинутим логічним мисленням, які сприймають мову як набір граматичних формул. Цей метод був домінуючим до кінця 1950-х років і практично всі студенти навчалися за ним. Варто зазначити, що багато відомих та успішних перекладачів вивчали мови саме за допомогою цього методу.

Метод Гарольда Пальмера (Англія) виник у 20-х роках ХХ століття і справив значний вплив на розвиток аудіолінгвального (у 40-х роках) та аудіовізуального (у 50-х роках) методів. Основна ідея методу Г. Пальмера полягає в тому, що учень має розвивати свої мовленнєві навички, починаючи з усного мовлення. Він стверджував, що навчання мови має бути зорієнтоване на мовленнєву діяльність, а не на вивчення граматичних правил або перекладу.

Основні принципи методу Г.Пальмера включають:

1. Пріоритет усного мовлення: учень має навчатися спочатку мовленню, а потім вивчати письмо і читання. Пальмер вважав, що відмова від письма на початковому етапі сприяє кращому засвоєнню мови.

2. Запам'ятовування через усне сприйняття: учні засвоюють мову через прослуховування та повторення розмовних висловів, фраз та речень.

3. Активне використання мови: учні навчаються використовувати мову в різних ситуаціях та контекстах, активно залучаючись до спілкування.

4. Поступове введення письма: після того, як учні здобули певний рівень усного мовлення, вони починають вивчати письмо та читання.

5. Функціональне навчання: учні навчаються мовленню, яке вони можуть використовувати в реальних життєвих ситуаціях, таких як спілкування, подорожі, робота тощо.

Гарольд Пальмер створив систему численних вправ, спрямованих на формування правильних навичок усного мовлення. Проте його метод має свої недоліки, зокрема, недооцінюється різниця між навчанням рідної мови, що відбувається природно разом із розвитком мислення, і

навчанням іноземної мови в штучних умовах. Це може призвести до того, що на початкових етапах учням надається пасивна роль у сприйнятті мови вчителя. Г. Пальмер також недооцінює ініціативне мовлення, яке на його погляд розвивається автоматично на основі сформованих мовленнєвих навичок, що може призвести до штучного обмеження мовленнєвої активності та переважаючого механічного заучування.

Серед інноваційних методів охарактеризуємо **аудіолінгвальний та аудіовізуальний методи**. **Аудіолінгвальний** метод заснований американськими мовознавцями Чарльзом Фрізом та Робертом Ладом у 40-50-і роки ХХ століття. Цей метод виник у руслі ідей Гарольда Пальмера. Його методика роботи зі структурами справила значний вплив на сучасні підходи до навчання мов. Цей метод базується на використанні аудіозаписів та інтенсивної мовної практики для розвитку навичок мовлення.

Основна ідея, запропонована Ч.Фрізом та Р.Ладом, полягає у розвитку навичок роботи з мовними структурами. Автори вважають, що «володіння мовою означає вміння використовувати ці структури, додавати до них мовний матеріал та вживати їх у нормальному спілкуванні» (Громова, 1977, с. 65). Процес вивчення структур передбачає такі етапи: наслідування моделей через імітацію, свідомий вибір нових моделей у порівнянні з уже відомими, інтенсивна практика з моделями та вільне використання їх у мовленні. У цьому методі заняття розпочинаються з коротких (4-6 реплік) діалогів, які містять граматичні структури, необхідні для оволодіння. Останнім етапом є вивчення діалогу напам'ять.

Основні принципи аудіолінгвального методу включають:

1. Фокус на мовленнєвій практиці: основна увага приділяється розвитку навичок усного мовлення. Учні використовують аудіозаписи для моделювання коректного вимовляння та інтонації.

2. Імітація та повторення: учні імітують і повторюють зразки мовлення з аудіозаписів. Це допомагає у формуванні правильного вимовляння та граматичних конструкцій.

3. Обмежений обсяг граматичних правил: аудіолінгвальний метод часто обмежує кількість вивчених граматичних правил, надаючи перевагу нарративному сприйняттю мови шляхом частого використання патернів та структур.

4. Використання ситуативних вправ: учні здійснюють мовну практику в різних ситуативних контекстах, що сприяє їх здатності використовувати мову у реальних ситуаціях.

5. Мінімальне використання рідної мови: учителі стимулюють учнів говорити і взаємодіяти мовою, яку вони вивчають, мінімізуючи використання рідної мови в класі.

Аудіолінгвальний метод має свої переваги, зокрема в тому, що він сприяє швидкому розвитку мовних навичок та усного мовлення. Недоліком цього методу є те, що він не передбачає можливості отримання зворотного зв'язку з носієм мови та у неможливості використовувати вивчені фрази та конструкції в повсякденному спілкуванні.

Аудіовізуальний метод з'явився у 1950-х роках у Франції і пов'язаний з іменами таких визначних лінгвістів і психологів, як П. Губерина (Югославія), П. Риван, Р. Мишеа, Ж. Гугенейм, А. Соважо (Франція). Згідно з цим методом, незалежно від кінцевої мети, на першому етапі навчання великий акцент робиться на розвиток усного мовлення. Навчання письма та читання відбувається лише після цього етапу та спрямоване на покращення навичок у письмі та читанні того, що вже було засвоєно усно. Основна мета в галузі усного мовлення - забезпечити учням можливість користуватися іноземною мовою у повсякденному спілкуванні, особливо в країні, де вивчається мова.

Сама назва методу відображає його принципи: «аудіовізуальний», оскільки новий матеріал сприймається виключно на слух, а його значення пояснюється за допомогою візуальних засобів, таких як слайди, діафільми, кінофільми.

Представники аудіовізуального методу надають велике значення темам, які охоплюють найбільш поширені ситуації в повсякденному спілкуванні. Ці теми представлені у формі скетчів, які відтворюють окремі ситуації, в яких персонажі ведуть конкретну бесіду. Діафільми служать не лише засобом наочної ілюстрації реплік, а й ознайомлюють учнів з умовами спілкування, в яких ці репліки вживаються. Весь навчальний матеріал організований у вигляді діалогів, які промовляються носіями мови. Різні типи діалогічних реплік розглядаються як модельні структури речень, що сприймаються як єдина одиниця і складають основу тренувальної роботи. Аудіовізуальний метод сприяє залученню учнів до навчання шляхом використання цікавих та стимулюючих матеріалів. Він дозволяє їм не лише засвоювати мову, а й застосовувати її у реальних ситуаціях спілкування

Висновки. Отже, формування міжкультурної компетентності майбутніх філологів найбільш ефективно відбувається через вивчення іноземної мови. Міжкультурна компетентність є результатом постійного розвитку особистості студента протягом навчання. Вона включає в себе глибоке розуміння національно-культурних особливостей та реалій країни, мова якої вивчається, а також розвиток різноманітних міжкультурних умінь, які сприяють успішній адаптації особистості у професійному полікультурному середовищі.

Актуальність процесу вивчення іноземних мов є очевидною вимогою часу. Тому викладання іноземних мов має носити адаптований до попиту характер і показово демонструвати можливість використання різноманітних методичних підходів щодо реалізації змісту навчального процесу у навчальних закладах різних рівнів.

Аналізуючи та розглядаючи такі методи як, граматико-перекладний, Г. Пальмера, аудіолінгвальний, аудіовізуальний тощо можна зробити висновок, що методика викладання постійно розвивається, надаючи можливість більш доступного подання іншомовного матеріалу за допомогою різних підходів. На нашу думку, доцільно не обмежуватися одним методом, а поєднувати декілька, адже це дозволяє викладачеві охопити різні рівні підготовки студентів.

ЛІТЕРАТУРА

- Бутенко, Т. (2011). *Формування комунікативної компетентності майбутніх інженерів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін* (дис. ... канд. пед. наук). Вінниця (Butenko, T. (2011). *Formation of communicative competence of future engineers in the process of studying psychological and pedagogical disciplines* (dis. ... Ped.). Vinnitsa).
- Громова, О. (1977). *Аудіовізуальний метод і практика його застосування*. К.: Вища школа. (Hromova, O. (1977). *Audiovisual method and practice of its application*. K.: High School).
- Мацько, Л. (2006). Аспекти мовної особистості у проспекції педагогічного дискурсу. *Дивослово*, 7, 2-4. (Matsko, L. (2006). Aspects of the Language Personality in Prospecting of Pedagogical Discourse. *Dyvoslovo*, 7, 2-4).
- Равчина, Т. В. (2003). Діяльність викладача вищої школи у контексті сучасної філософії освіти. *Вісник Львівського університету. Серія: Педагогічні науки*, 25. Ч. 3, 11-22. (Ravchyna, T. V. (2003). Activities of higher education teacher in the context of modern philosophy of education. *Bulletin of Lviv University. Series: Pedagogical Sciences*, 25. Part 3, 11-22).
- Asher, J. (1965). The Strategy of the Total Physical Response: An Application to Learning English. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 3, Issue 4, 291-300.

SUMMARY

Tong Xiochen. Features of the application of traditional and innovative methods in the process of forming the intercultural competence of future philologists.

The article is devoted to the problem of the formation of intercultural competence of future philologists in the process of professional training. The method of learning a foreign language is characterized. It is noted that the main goal of learning foreign languages is the formation of intercultural competence. The traditional and innovative methods of teaching a foreign language are characterized: (grammar-translation method, G. Palmer's method, audio-lingual method, audiovisual method, their advantages and disadvantages were considered. The works of domestic and foreign scientists who were engaged in the study of methods were analyzed. It was concluded that for the effective acquisition of a foreign language by students, it is advisable not to limit oneself to one method, but to use a combination of several, as it allows to adapt to different levels of professional training.

Key words: *intercultural competence, foreign language, traditional and innovative methods, continuous education system, future philologists.*

УДК 37.02:37.09:378

Дмитро Салтиков

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
ORCID ID 0000-0001-8589-9788

Алла Салтикова

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
ORCID ID 0000-0001-8010-267X

Світлана Хурсенко

Сумський національний аграрний університет
ORCID ID 0000-0001-6307-2042

Юрій Шкурдода

Сумський державний університет
ORCID ID 0000-0002-8180-4574

DOI 10.24139/2312-5993/2024.03/019-029

МОТИВАЦІЯ ДО ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ ЯК ДИСЦИПЛІНИ СТУДЕНТІВ НЕФІЗИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Більшістю студентів нефізичних спеціальностей сприймають фізику як дисципліну, що не має жодного відношення до їх майбутньої професійної діяльності, і, тому, не приділяють належної уваги її вивченню. Відсутність мотивації приводить до зниження навчальної пізнавальної активності студентів, що, загалом, негативно впливає на якість знань. Для досягнення основної мети навчання треба використовувати диференційований підхід, який гарантує професійно-орієнтоване викладання фізики. Матеріал вже першої лекцій повинен показати студентам потенціал фізики в контексті майбутньої професійної діяльності.

Ключові слова: *фізика, хімія, освітній процес, студенти, активізація, діяльність, професійно-орієнтоване навчання.*